

23. Kansanhuolto

Kansanhuoltolautakunnan ja kansanhuoltotoimiston toimintakertomus v:lta 1948 oli seuraavan sisältöinen:

Kansanhuoltolautakunta

Lautakunnan kokoonpano. Kansanhuoltolautakuntaan kuuluivat kertomusvuonna puheenjohtajana toimitusjohtaja F. J. Laakso, varapuheenjohtajana kauppaneuvos V. Mattinen sekä jäsenenä kaupungineläinlääkäri O. W. Ehrström, kipsityöntekijä Y. Forsström, talousneuvos J. Heitto, valistussihteeri A. Laurikainen, toimitusjohtaja A. W. Liukkonen, varatuomari A. O. Stenvall, joka valittiin edesmenneen isännöitsijä B. Ärtin tilalle, ylihjaaja S. A. Winter, työläistarkastaja J. E. Vuohio ja ekonomi J. V. Vuortama. Kaupunginhallituksen edustajana oli apulaiskaupunginjohtaja E. v. Frenckell.

Keskusjaosto. Kansanhuoltolautakunnan valitsemaan keskusjaostoon kuuluivat puheenjohtajana lautakunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtajana lautakunnan varapuheenjohtaja sekä jäsenenä johtaja Liukkonen, varatuomari Stenvall, ylihjaaja Winter ja työläistarkastaja Vuohio. Varajäseninä olivat kaupungineläinlääkäri Ehrström, valistussihteeri Laurikainen ja johtaja Vuortama.

Kokoukset ym. Lautakunta kokoontui kertomusvuonna 20 kertaa, pöytäkirjojen pykälämäärä oli 271. Keskusjaosto kokoontui 15 kertaa, pöytäkirjojen pykälämäärä oli 141.

Lautakunnan ja keskusjaoston sihteerinä toimi hovioikeudenauskultantti E. U. Louhio.

Päätökset. Kansanhuoltolautakunnan tekemät lopulliset päätökset koskivat: vaaturinliikkeen hinnoitteluryhmän määräämistä; syyte ilmoituksia, virkanimityksiä ja viranhoitoja; virkaeroja ja erottamisia; virantoimituksesta pidättämissä; pesutupamaksun vahvistamista; keskusjaoston asettamista; polttopuiden katkomis- ja pilkkomispalkkioiden määräämistä; saunamaksujen vahvistamista; viljelmien luokittelua; polttopuiden kotiinajomaksun vahvistamista; kiinteistö kortiston hankkimista; kirjallisten varoitusten antamista; pasteroidun maidon hintaa; kioskeissa myytävien makeisten hintaa; kesälomia; lautakunnan vuosikertomuksen hyväksymistä; hallintopakon soveltamista; kansanhuoltotoimiston laskentaosaston yhdistämistä tukku- ja vähittäiskauppaosastoon; tekstiilien jakelua työpaikkoihin; sekä pakkolämmityksestä tehtyjä valituksia.

Keskusjaosto päätti vaatturi-, kampaamo- ja ravitsemisliikkeen hinnoitteluryhmien määräämisestä; majoitus-, sauna- ja kioskimaksujen määräämisestä; kirjallisten varoitusten antamisesta; syyte ilmoitusten tekemisestä; virkaerojen myöntämisestä; virkanimityksistä; virasta erottamisesta ja irtisanomisesta; virantoimituksesta pidättämisestä; loma-asioista; palkanlisien myöntämisestä ja kansliahuoneiston vuokraamisesta ulkopuoliselle.

Esityksiä tehtiin kansanhuoltoministeriölle suoja pukujen jakelusta, työpukutilanteen parantamisesta ja tekstiilituonnin lisäämisestä sekä ns. metritavaran lisäystä kauppaan saamisesta; hinta- ja palkkaneuvostolle talonmiehille ostokorttien jakelusta suoritettavasta korvauksesta; kaupunginhallitukselle

uuden jäsenen valitsemisesta edesmenneen isännöitsijä B. Ärtin tilalle, polttoainetarkkailijoiden palkkojen korottamisesta, hinnanalennuskorttikanslian perustamisesta, lisäämäärärahan myöntämisestä, yleisten ostokorttien jakeluun osallistuneiden tuntipalkoista, kansanhuoltotoimiston virka-ajasta, eräiden palkkioiden suorittamisesta, eräiden kansliahuoneiden vuokraamisesta ulkopuolisille, talousarvioehdotuksen hyväksymisestä, Haagan, Munkkiniemen ja Oulunkylän kansliain lopettamisesta, kansanhuoltotoimistosta eroavien viranhaltijain sijoittamisesta muihin kaupungin virkoihin ja maitokauppojen sunnuntaisin aukipitämisestä; sekä p a l k k a l a u t a k u n n a l l e palkkakuoppien tasoittamisesta ja eräiden palkkojen korottamisesta.

Lausunnot. Lautakunta antoi seuraavat lausunnot: v a l t i o n e u v o s t o n o i k e u s k a n s l e r i l l e erään pakkolämmitystä koskevan valituksen johdosta; k a n s a n h u o l t o m i n i s t e r i ö l l e vaatturi- ja ravitsemisliikkeen hinnoitteluryhmän määräämisestä; sekä k a u p u n g i n h a l l i t u k s e l l e apulaiskansanhuollonjohtaja P. Riikosen eroanomuksesta, apulaiskansanhuollonjohtajan viran täyttämistä, syväjähdyttämön rakentamisesta ja kansanhuollonjohtaja E. Uskin eroanomuksesta.

Keskusjaosto antoi lausuntonsa k a n s a n h u o l t o m i n i s t e r i ö l l e vaatturi- ja ravitsemisliikkeen hinnoitteluryhmän määräämisestä.

Kansanhuoltotoimisto

Henkilökunta. V:n 1948 talousarvioon oli varattu määrärahoja 271 viranhaltijan palkkaamiseksi, vastaavan viranhaltijain lukumäärän ollessa v. 1947 342, joten vähennys oli 71 eli 20.7 %. Tammikuun 1 p:nä 1948 oli kansanhuoltotoimiston palveluksessa 255 viranhaltijaa ja joulukuun 31 p:nä 1948 enää vain 197, joten henkilövahvuus kertomusvuoden aikana oli vähentynyt 58 eli lähes 23 %. Henkilökunnan väheneminen johtui ensi sijassa sen oma-aloitteisista eronpyynnöistä, mutta myös tarpeettomiksi käyneiden viranhaltijain (polttoainetarkkailijain) irtisanomisesta. Työtapojen yksinkertaistamisen ja työtehon parantamisen johdosta samoin kuin vähäisten säännöstelylievennyksien takia osa avoimeksi tulleita virkoja voitiin jättää täyttämättä.

Kertomusvuonna oli työpäivien lukumäärä kansanhuoltotoimistossa 70 768 ja sairaustapausten ja äitiyslomien johdosta menetettyjä työpäiviä oli 2 824 eli 4 % työpäivien kokonaismäärästä.

Henkilökunnan vaihtuminen oli kertomusvuonna varsin vilkasta, johtuen ensi kädessä viranhaltijain pyrkimyksestä päästä vakinaisiin toimiin ja paremmille palkoille.

Niinpä myönnettiin pyynnöstä virkaero seuraaville kansanhuoltotoimiston ja sen eri osastojen ja ostokorttikanslioiden johtohenkilöille: ostokorttiosaston apulaisosastonjohtajalle H. Heilbutille ja E. Rosvallille helmikuun 16 p:stä lukien, vaatetusosaston apulaisosastonjohtajalle E. Stählelle maaliskuun 15 p:stä, apulaiskansanhuollonjohtajalle P. Riikoselle huhtikuun 1 p:stä, ostokorttiosaston apulaisosastonjohtajalle B. Tirkkoselle huhtikuun 30 p:stä, tukku- ja vähittäiskauppaosaston osastonjohtajalle A. Salomaalle heinäkuun 3 p:stä, Munkkiniemen ostokorttikanslian johtajalle S. Forsbergille ja Oulunkylän ostokorttikanslian johtajalle M. Lönnqvistille heinäkuun 31 p:stä, ostokorttiosaston apulaisosastonjohtajalle E. Niiniselle elokuun 15 p:stä, saman osaston apulaisosastonjohtajalle B. Taulamolle ja kamreeri L. Johanssonille lokakuun 31 p:stä sekä apulaiskansanhuollonjohtajalle A. Varanteelle joulukuun 26 p:stä lukien.

Avoimiksi tulleisiin virkoihin valittiin kertomusvuoden aikana uudet viranhaltijat seuraavasti: ostokorttiosaston apulaisosastonjohtajiksi valtiotieteen kandidaatti B. Tirkkonen ja tarkkailija M. Huopalainen helmikuun 16 p:stä lukien, hinnanalennuskorttikanslian johtajaksi apulaisosastonjohtaja O. Merimaa helmikuun 1 p:stä, vaatetusosaston johtajaksi toimistoapulainen N. Ahovuori huhtikuun 1 p:stä, kansliaosaston apulaissihteeriksi filosofian kandidaatti O. Wikström huhtikuun 9 p:stä, ostokorttiosaston apulaisosastonjohtajiksi herrat B. Taulamo ja E. Niinen huhtikuun 26 p:stä, Munkkiniemen ostokorttikanslian vt. johtajaksi toimistoapulainen P. Latvanen ja Oulunkylän ostokorttikanslian vt. johtajaksi toimistoapulainen E. Laine elokuun 1 p:stä, tukku- ja vähittäiskauppaosaston johtajaksi kanslianjohtaja O. Merimaa ja saman osaston apulaisosastonjohtajaksi tarkkailija G. Melén syyskuun 1 p:stä, ostokorttiosaston apulaisosastonjohtajaksi vaatetusosaston apulaisosastonjohtaja Hj. Lundgren lokakuun 16 p:stä, Haagan

kanslian vt. johtajaksi toimistoapulainen M. Bergström marraskuun 1 p:stä, kamreeriksi ekonomi P. Vartiainen joulukuun 15 p:stä ja vaatetusosaston apulaisosastonjohtajaksi toimistoapulainen E. Kaukonen joulukuun 1 p:stä lukien.

Entisen laskentaosaston virasta pidätetty osastonjohtaja O. Thusberg erotettiin virastaan elokuun 31 p:stä lukien Helsingin kaupungin virkasäännön 12 §:n 2 momentin nojalla.

Kirjeenvaihto. Kansanhuoltotoimiston kirjaamoon saapui kertomusvuoden aikana 51 793 kirjelmää ja sieltä lähetettiin 124 799 kirjelmää.

Huoneistot. Kansanhuoltotoimiston pääosa, kansanhuollonjohtajat, kanslia-, tarkkailu-, laskenta-, laitos- ja ravintola-, maatalous-, tukku- ja vähittäiskauppa- ja polttoaineosastot sekä polttoainepäällikön osasto toimivat Mikonkadun 9:ssä. Ostokortti- ja vaatetusosastot sijaitsivat ritarihuoneella, minkä lisäksi toimistolla oli sivukansliat Mallilla, Päätien 6:ssa, Oulunkylässä, Juhannusmäen 11:ssä, Haagassa, Asematien 38:ssa ja Munkkiniemessä, Laajalahdentien 12:ssa. Sensijaan lakkautettiin Kulosaaren, Lautta- saaren ja Sörnäisten kansliat kertomusvuoden alussa. Yleisten ostokorttien jakelut, joita kertomusvuonna toimeen pantiin kahdesti, suoritettiin Erottajan kalliosuojassa, missä myöskin hinnanalennuskorttikanslia sijaitsi.

Laskentaosasto yhdistettiin lokakuun 1 p:nä tukku- ja vähittäiskauppaosastoon.

Osastojen ja kanslioiden toiminta. *Tarkkailuosasto.* Kertomusvuonna oli tarkkailu- osaston palveluksessa osastonjohtaja, 2 apulaisosastonjohtajaa, joista toinen kuitenkin erosi helmikuun 15 p:nä, konekirjoittaja ja vuoden lopussa 20 tarkkailijaa, joista 6 vaatetusalan erikoistarkkailijaa ja 2 ravintolatarkkailijaa. Lisäksi oli erikoistarkkailijoita huonekalualaa, parturi- ja kampaamoliikkeitä, maitotaloustuotteiden ja kotivoiin keskus- liikkeitä sekä juuston tukkuliikkeitä, siirtomaatavara-, maito- ja leipämyymälöitä, mat- kustajakoti- ja hotelliliikkeitä sekä sauna- ja pesuliikkeitä varten. Tarkkailijat suoritti- vat Suur-Helsingin alueella säännöstelyalaisten tarvikkeiden tarkkailua sekä yleistä säännöstelymääräysten noudattamisen valvontaa.

Tehokkaan tarkkailun aikaansaamista häittäsi osaltaan henkilökunnan vähälukuisuus. Samoin sitä vaikeutti tarkkailutehtävissä jo tottuneiden tarkkailijoiden siirtyminen muille toimialoille ja uusien aikaa vievä perehdyttäminen tehtäviinsä. Niinpä otettiin kertomusvuoden aikana 7 uutta tarkkailijaa 7 eronneen tilalle.

Osasto oli läheisessä ja kiinteässä yhteistoiminnassa poliisilaitoksen rikospoliisiosaston säännöstelyryhmän ja kansanhuoltoministeriön tarkkailuosaston kanssa. Toimiston tarkkailijat toimivat myös asiantuntijoina rikospoliisiosastoon takavarikoitujen tarvik- keiden hintoja arvioitaessa.

Kertomusvuoden aikana käsiteltiin osastolla yhteensä 1 088 säännöstelyilmoitusta, joista 343 tapauksessa tehtiin ilmoitukset rikospoliisille syytetoimenpiteitä varten. Kir- jallisia varoituksia annettiin 36 tapauksessa sellaisille säännöstelymääräysten rikkojille, joiden suhteen ei katsottu sillä kertaa olevan syytä ryhtyä enempiin toimenpiteisiin. Edelleen mainittakoon, että kertomusvuonna osastolle saapuneiden kirjelmien lukumäärä oli 1 903, kun taas lähetettyjen kirjelmien lukumäärä oli 1 361.

Syytetoimenpiteitä aiheuttaneet ilmoitukset koskivat suurimmaksi osaksi vahvistet- tujen tahi kohtuullisten hintojen ja maksujen ylittämistä sekä myös huomattavalta osalta tarvikkeiden myyntiä niille säädettyä hinnanhakemusta hakematta. Elinkeinonharjoit- tajien luona sekä eri alojen liikkeissä ja myymälöissä toimeenpannuissa tarkastuksissa kiinnitettiin huomiota erikoisesti hintoihin ja maksuihin. Erittäinkin tarkkailtiin, että ulkomailta hankittujen tekstiilien markkinoinnin vähittäisliikkeille ja kuluttajille tapah- tui vahvistettuihin hintoihin. Myöskin liikkeiden varastoissa olleiden säännöstelyjen tarvikkeiden hankintaa tarkkailtiin suoritettujen tarkastusten yhteydessä.

Sanomalehti-ilmoistusten nojalla myytäväksi tarjottujen tarvikkeiden hintoja, jotka useissa tapauksissa olivat kohtuuttoman korkeat, tarkkailtiin jatkuvasti ja tuloksena olikin useiden ylinhinnoilla ostettavaksi tarjottujen tarvikkeiden takavarikoiminen sekä ylihintoja vaatineen henkilön ilmoittaminen syytteeseen pantavaksi.

Tarkkailutoiminnalle antoi runsaasti työtä liikkeiden myymälöissä ja varastoissa tapahtuneiksi ilmoitetut lukuisat murrot ja varkaudet, joiden johdosta oli suoritettava anastettujen tarvikkeiden luettelointeja. Tämä työ satoi suuressa määrässä tarkkailu- osaston tarkkailuvoimia vähentäen osaltaan mahdollisuutta suorittaa varsinaista sään- nöstelymääräysten noudattamisen valvontaa.

Toimiston tarkkailijat suorittivat myös ajoittain epäselvissä tapauksissa toimiston eri osastoilla elinkeinonharjoittajien jättämien tilitysten ja muiden selvitysten tarkastuksia sekä näin saatuja tuloksia vertaamalla liikkeessä suoritetun tarkastuksen osoittamiin tuloksiin useissa tapauksissa selvittivät säännöstelymääräysten rikkomistapauksia.

Laitos- ja ravintolaosasto antoi ravintoloille, sairaaloille ym. laitoksille ostolupia seuraavasti:

Brasilialaista naudanlihaa, mk	1 291 520	Saippua, kg	79 884
Egyptiläistä sipulia, kg	3 735	Sokeria, kg	212 378
Hunajaa, kg	36	Suklaajauhetta ja teetä, kg	374
Juustoa, kg	8 679	Tanskalaisia kananmunia, kpl	84 772
Kahvia, kg	21 875	» omenia, kg	5 821
Karamelleja, annoksia	4 449	Tanskalaista sianlihaa, kg	12 813
Maitoa, l	7 811 868	Tupakkaa, pisteitä	131 951
Perunajauhoja, kg	20 605	Viljaa, kg	3 262 637
Rusinoita, kg	3 351	Voita ja margariinia, kg	120 620

Maatalousosasto antoi kertomusvuonna 7 655 ostolupaa, jotka oikeuttivat ostamaan seuraavat määrät eri tarvikkeita:

	Tarvik- keiden määrä	Osto- lupien luku		Tarvik- keiden määrä	Osto- lupien luku
Heinää, kg	253 683	668	Siemenvehnää, kg	6 566	114
Kananrehua, kg	1 107	47	Siemenkauraa, kg	4 798	50
Kaurajauhoa, kg	53 900	271	Puna-apilan siementä, kg	1	1
Rehukauraa, kg	26 900	99	Typpilannoitetta, kg	21 885	51
Lesettä, kg	16 585	66	Y-lannosta, kg	170 021	5 471
Maissia, kg	3 140	41	Maitopystöjä, kpl	14	13
Pilaantuneita viljatuot- teita eläimille, kg	1 862	10	Separaattoreita, kpl	2	2
Väkirehua, kg	17 372	97	Kenkiä, paria	492	492
Tanskalaisia omenoita, kg	104	27	Kumijalkineita, paria	80	80
Siemenhernettä, kg	3 162	9	Pohjanahkaa, kg	40. ^s	5
Siemenohraa, kg	5 585	5	Päällisnahkaa, nj	479. ^s	40
Siemenruista, kg	150	1	Yhteensä ostolupia	—	7 655

Ostokortteja jaettiin 24 538, erikoiskortteja 2 089 ja TA-kortteja 1 531, yhteensä 28 158.

Kotieläimiä oli helmikuun 29 p:nä seuraavat määrät:

Hevosia:		Vuohia	85
Alle 1-vuotiaita	18	Sikoja:	
1—2- »	22	Yli 6 kuukauden karjuja	18
3- »	23	» 6 » emakoita	193
Yli 3- »	814	» 6 » lihotussikoja	263
Nautakarjaa:		2—6 kuukauden sikoja	501
Lehmiä	873	Alle 2 kuukauden porsaita	353
Yli 2-vuotiaita sonneja	16	Siipikarjaa:	
1—2-vuotiaita sonneja ja yli 1-vuo- tiaita hiehoja	133	Yli 6 kuukauden kanoja ja kuk- koja	5 451
Vasikoita	124	Muuta siipikarjaa	50
Lampaita:		Mehiläisyhteiskuntia	47
Alle 1-vuotiaita	215		
Yli 1-vuotiaita	306		

Vaatetusosasto. Kertomusvuoden aikana annettiin alla mainituille anojille seuraavat määrät tekstiili- ja nahkatarvikkeiden ostolupia:

Kuluttajat ilman tilitysvelvollisuutta:

	Tavalliset ostoluvat,		Lisäpistekortit,	
	kpl	pisteitä	kpl	pisteitä
Tulipalossa yms. tekstiilitarv. menettäneet	985	39 010	1 869	77 203
Reserviläiset	—	—	18	980
Invalidit	—	—	1 092	43 660
Pikkulapset	26 440	892 308	7 036	422 160
Kodin perustajat	28 953	1 137 167	—	—
Lumpun luovuttajat	—	—	16 049	423 627
Kansanhuoltoministeriön määräyksestä	4 660	1 537 087	—	—
Yhteensä	61 038	3 605 572	26 064	967 630

Ostolupia ja lisäpistekortteja annettiin yhteensä 87 101 kpl vastaten pistearvoltaan 4 573 202 pistettä.

Lisäksi annettiin ostolupia 14 246 kpl ja irroitettiin kortteista niitä vastaavat pisteet yhteensä 390 621, joten kuluttajille annettiin ostolupia yhteensä 101 347 vastaten 4 963 823 pistettä.

Elinkeinonharjoittajat ym. tilitysvelvolliset:

	Ompelulangan ostoluvat,		Muut ostoluvat,	
	kpl	pisteitä	kpl	pisteitä
Kulkukauppiaat	—	—	218	26 441
Ompelimit	346	651	98	9 466
Yksityiset ompelimit	965	10 025	12	594
Vaatturit	423	10 242	731	64 997
Jalkinekorjaamot	1 473	25 902	3 279	431 130
Laitokset, järjestöt ja liikkeet	—	—	5 241	2 802 659
Muut	95	3 233	15	1 210
Yhteensä	3 302	50 053	9 594	3 336 497

Ostolupia annettiin yhteensä, 12 896 joka määrä vastaa 3 394 550 pistettä.

Vaatetusosasto sai 73 550 jalkinevakuutusostolupaa, joista 72 657 jaettiin anojille ja 893 siirrettiin v:een 1949.

Yhteenvedo v:n 1948 aikana jaetuista ostoluvista:

Tekstiili- ja nahkatarvikkeiden ostoluvat:

	Kpl	Pisteitä
Kuluttajille ilman tilitysvelvollisuutta jaetut	101 347	4 963 823
Elinkeinonharjoittajille tilitysvelvollisuuksin jaetut	12 896	3 394 550
Jalkinevakuutusostoluvat	72 657	668 440
Yhteensä	186 900	9 026 813

Vuoden aikana jaettiin 14 732 suoja-pukua, 362 paria kumiteriä ja 1 865 paria naisten kumisaappaita.

Yhteenvedo liikkeiden tilityksistä. Toimistolle tilittävät liikkeet tilittivät kertomusvuoden aikana 48 115 483 pistettä sekä 163 182 ostolupaa, pistearvoltaan 13 910 959 pistettä, kaikkiaan 62 026 442 pistettä. Jalkineostolupia tilitettiin vakuutusostolupia J. 351 110 647 kpl ja ostokuponkeja E. 269 17 889 kpl, kaikkiaan 128 536 kpl. Liikkeiden varastot käsitivät tammikuun 1 p:nä 1948 30 381 746 pistettä ja joulukuun 1 p:nä 1948 37 167 420 pistettä, joten kulutus kertomusvuoden aikana vastasi 6 785 674 pistettä.

Kansanhuoltoministeriön myöntämiä T-oikeuksia annettiin 60 ja V-oikeuksia 120.

Kirjelmä saapui postitse 7 346 ja lähetettiin 925. Suoraan, ilman postin välitystä, jätettiin osastolle 4 742 kirjelmää.

Ostokorttiosaston toimintaa valaisevat seuraavat osaston käsittelemiä asioita koskevat luvut:

Esitetty raskaudentodistuksia	11 124	Annettu S-kortteja ulkomaalaisille	84 026
» imettämistodistuksia ...	9 805	» ostokortteja muissa tapauksissa	158 548
» äidinmaidon luovuttamistodistuksia	537	Vaihdettu ostokortteja työn perusteella	85 458
Annettu lisäsokeria lapsille	2 753	S:n muun syyn takia	90 832
Hyväksytty lääkärintodistuksia .	48 898	Y-ostokortti ilmoitettu kadonneeksi	6 260
Hylätty lääkärintodistuksia	448	Muu ostokortti ilmoitettu kadonneeksi	7 840
Annettu normaaliostokortteja	720 407	Annettu ostolupia	33 893
» ostokortteja verenluovuttajille	3 102		
S:n vastasyntyneille	147 736		
S:n ulkomaalaisille	52 414		

Kirjeitä saapui 3 279 ja kirjeitä lähetettiin 6 238. Säännöstelymääräysten rikkomisesta asetettiin syytteeseen 320 henkilöä, noin 30 000 vieraskuntalaiselle leimattiin heidän ostokorttinsa, 40 819 ostokorttia palautui kuolemantapauksen, sotapalvelukseen joutumisen, ulkomaille matkustamisen ym. johdosta ja puhelintiedusteluja oli noin 60 000.

Kulutus- ja polttoaineosasto jakoi kertomusvuonna seuraavat tarvikemäärät:

Polttopuita pienkuluttajille, m ³	141 293
» keskuslämmitystaloille sekä liike- ja työhuoneita varten, m ³ ...	68 444
Koksia, tonnia	53 365
Kuonakoksia ja koksimurskaa, tonnia	108. 8
Kivihültä, tonnia	3 738
Kivihilimurskaa, tonnia	400. 8
Antrasiittia, tonnia	96. 4
Bensiiniä autoille ja moottoripyörille, l	23 991 070
» vesitiekuljetuksiin, l	440
» maatalouden tarpeisiin, l	5 720
Petroolia pienteollisuuden tarpeisiin, valaistukseen ja talouskäyttöön, l	98 276
» vesitiekuljetuksiin, l	380
» maatalouden tarpeisiin, l	37 810
Kaasuöljyä vesitiekuljetuksiin, l	200
» maatalouden tarpeisiin, l	400
Autorenkaita, henkilöauton, kpl	5 967
» kuorma-auton, kpl	3 992
Hevosajoneuvorenkaita, kpl	8
Polkupyörärenkaita, ulko-, kpl	23 449
» sisä-, kpl	22 907
Polkupyöriä, renkaineen, kpl	1 861
Nauvoja, lanka-, kg	33 231
» jalkinekorjaus-, kg	3 150
Saippuaa autonkuljettajille, kg	4 560

Tukku- ja vähittäiskauppaosaston toimintaa valaisevat seuraavat tiedot:

Kertomusvuoden aikana osasto myönsi saippuaostolupia, jotka edustivat seuraavat määrät: teollisuuslaitoksille 76 493 kg, elintarvikemyymälöille 2 871 kg, pesuloille 19 766 kg, saunoille 14 406 kg, kampaamoille ja parturiliikkeille 3 970 kg sekä lisäksi 15 850 l nestesaippuaa, jalkinekorjaamoille 1 031 kg, invalideille 729 kg sekä eri tarkoituksiin 530 kg tavallista ja 123 kpl hienoa saippuaa. Lisäksi myönnettiin ostolupia, joilla tukku- ja vähittäisliikkeet, leipomot, eineskeittiöt ja lasihiomot saivat 6 662 464 kg vehnätuotteita, 14 384 932 muita viljatuotteita, 15 024 288 kg sokeria, 73 265 kg siirappia, 60 990 kg kahvia, 106 693 annosta suklaajauhetta, 178 509 kg voita, 84 047 kg margariinia, 133 kg rusinoita, 113 kg omenoita, 716 kg sakariinia, 266 kg karamelleja, 1 834 kg perunajauhoa,

883 l säilykemaithoa, 184 765 pistettä tupakkaa, 215 372 kg pesusaippuaa, 34 871 kg partasaippuaa ja 169 689 kpl hienosaippuaa.

Huomioitava on, että vuoden lopussa olivat varsinaisesti ostoluvilla ainoastaan leipomoiden ja eineskeittiöiden viljat sekä tukkuliikkeiden ja lasihiomojen sokerit. Muut tarvikkeet liikkeet saivat lähetyksilmoitusten nojalla. Näille muille tarvikkeille annettiin ostolupia vain perusvarastojen korottamiseksi ja erinäisissä tapauksissa kuponkeja vastaan.

Ostolupia kirjoitettiin osastolla kertomusvuoden aikana yhteensä 59 081.

Maidon tuonti ja kulutus oli seuraava:

Kuukausi	Helsingin kaupunkiin saapunut, l			Siitä jaettu maitoa kulu- tukseen, l
	Karjanhaltijoilta	Meijereiltä	Yhteensä	
Tammikuu	6 518 371	1 592 003	8 110 374	6 219 251
Helmikuu	5 838 148	1 842 688	7 680 836	6 267 684
Maaliskuu	6 107 276	2 149 246	8 256 522	6 105 137
Huhtikuu	6 581 160	2 067 097	8 648 257	6 161 173
Toukokuu	7 219 867	1 809 077	9 028 944	5 510 992
Kesäkuu	7 843 406	1 806 615	9 650 021	5 087 213
Heinäkuu	7 443 109	1 756 768	9 199 877	5 222 391
Elokuu	7 838 026	1 946 865	9 784 891	4 571 328
Syyskuu	8 098 432	2 258 527	10 356 959	4 493 561
Lokakuu	7 928 160	2 342 159	10 270 319	4 771 415
Marraskuu	8 177 707	2 499 829	10 677 536	4 461 955
Joulukuu	8 571 326	2 508 064	11 079 390	4 665 406
Yhteensä	88 164 988	24 578 938	112 743 926	63 537 506

Voin valmisteluun käytettiin 23 402 779 l ja juuston valmisteluun 41 208 l.

Ylimääräisinä annoksina jaettiin Helsingissä tanskalaisia omenia, tanskalaista silakkaa, rusinoita, makeisia, juustoa, tanskalaisia kananmunia, suklaajauhetta ja teetä, perunajauhoa, pullokermaa, egyptiläistä sipulia ja brasilialaista naudanlihaa.

Osaston toimesta laskettiin vuoden aikana seuraavat määrät kuponkeja ja ostolupia:

	Kuponkeja	Ostolupia		Kuponkeja	Ostolupia
Brasilialainen naudanliha	522 232	434	Siirappi	—	1 478
Kahvi	1 959 907	17 277	Sipuli	413 816	193
Karamellit	1 236 286	2 184	Sokeri	33 418 878	13 817
Maito	12 537 496	38 387	Suklaa ja tee	1 132 001	6 899
Perunajauho	940 522	309	Tanskalaiset omenat	843 155	59
Pullokerma	1 133 651	481	» munat	541 352	81
Rasva	15 315 034	13 238	Tanskalainen sianliha	813 639	50
Rusinat	451 392	632	Tupakka	31 481 442	2 500
Sakariini	2 019 669	3 756	Vilja	1 485 742	616
Saippua	2 427 115	92 667	Yhteensä	108 673 329	195 805

Hinnanalennuskorttikanslia oli toiminnassa kertomusvuoden alusta syyskuun 30 p:ään saakka, minä aikana käsiteltiin 37 768 anomusta, joista hyväksyttiin 31 789 ja hylättiin 5 979. Hinnanalennuskortin saivat:

Perhelisän saaneita	1 536	Sairaita	4 123
Raskaana olevia ja imettäviä	4 917	Muonamiehiä	242
Invalideja	1 411	Osittain omavaraisia	265
Vanhuksia	18 975	Yhteensä	31 469

Vaihtoja koskevia anomuksia hyväksyttiin lisäksi 320.

Hinnanalennuskortteja ja hinnanalennukseen oikeuttavia maitokortteja jaettiin yhteensä 1 260 291.

Korttien perusteella saatava hinnanalennus nousi 347 258 270 mk:aan todellisen alennuksen ollessa 268 958 270 mk.

Sivukansliat. Sivukanslioiden korttiosastojen toimintaa valaisevat seuraavat tiedot:

	Haaga	Malmi	Munkkiniemi	Oulunkylä	Yhteensä
Esitetty raskaudentodistuksia ...	170	15 018	830	950	17 740
» imettämistodistuksia ...	262	510			
» äidinmaidon luovuttamistodistuksia	17	55	20	20	112
Jaettu tavallisia ostokortteja ...	297 585	863 809	375 823	519 795	2 057 012
Annettu lisäsokeria lapsille	—	727	—	—	727
» ostokortteja lääkärintodistuksen perusteella	596	18 375	900	300	20 171
S:n verenluovuttajille	45	—	82	70	197
S:n vastasyntyneille	167	..	280	230	..
S:n suurperheisille	—	70	—	—	70
S:n metsätyöntekijöille	—	360	—	—	360
Vaihdettu ostokortteja työn perusteella	n. 250	8 997	200	n. 500	} 10 187
S:n muun syyn perusteella	60		80	100	
Annettu ostolupia	3 726	..	5 105	4 020	..
Leimattu vieraskuntalaisten ostokortteja	260	..	1 200	400	..
Saapuneita kirjeitä	1 182	..	..	100	..
Lähetettyjä kirjeitä	80	..	..	..	..
Puhelintiedusteluja	n. 5 000	..	n. 4 000	n. 4 000	..

Malmin kanslian jalkineosasto antoi jalkineostolupia 2 124 kpl, kumijalkineostolupia 79 ja rukkasien ostolupia 270, vastaanotti jalkineanomuksia 2 061 ja polkupyörianomuksia 811, sekä jakoi petroolia 943 l ja apulantaa 24 466 kg. Saman kanslian tekstiiliosasto antoi ostolupia vähittäisliikkeille 1 952 kpl, leipomoille 249, ravitsemisliikkeille 691 ja eri laitoksille 907 kpl. Häiden, hautajaisten ja syntymäpäivien viettoa varten annettiin ostolupia 756, tekstiiliostolupia annettiin 4 212 ja saippuan ostolupia 701. P.8 jaettiin 686 kpl ja tilityksiä vastaanotettiin 2 855.

Yleiset ostokorttien jakelut. Kertomusvuonna toimeenpantiin kaksi yleistä ostokorttien jakelua, joissa ja muussa jakelussa jaettiin seuraavat määrät ostokortteja:

	Kpl		Kpl
Leipäkortteja	753 771	Yleisostokortteja	740 222
Rasvakortteja	720 460	Vaatetuskortteja	742 523
Maitokortteja	705 327		
			Yhteensä 3 662 303

Väärinkäytökset. Kertomusvuoden aikana osoittautui jälleen toimiston henkilökunnan joukossa olevan henkilöitä, jotka olivat väärinkäyttäneet virka-asemaansa. Niinpä ostokorttiosaston toimistoapulaiset S. Heino ja H. Mannerheimo sekä tarkkailija V. Laurila olivat hankkineet itselleen luvottomasti ostokorttien kuponkeja ja kuljetusosaston toimistoapulainen B. Kaspersson kirjoittanut naulaostolupia olemattomille hakijoille. Sanotut viranhaltijat pidätettiin virantoimituksesta heti väärinkäytösten tultua ilmi ja tehtiin heistä ilmoitukset rikospoliisille.

Vielä mainittakoon, että toukokuussa suorittivat toimiston henkilökuntaan kuulumattomat murron Mikonkadun kanslian korttivarastoon rikkomalla betonisen väliseinän ja anastivat suurehkon määrän erilaisia ostokortteja.

Kulutustarviketilanne vuonna 1948

Ravitsemistilanne parantui edelleen kertomusvuonna ja sitä voitiin pitää tyydyttävänä. Niinpä eräitä ravitsemisaineita vapautettiin säännöstelystä kuten sakkariini huhtikuun 1 p:nä, verokahvi kesäkuun 23 p:nä, perunajauho elokuun 1 p:nä, homejuusto elokuun 16 p:nä, Carioca savukkeet syyskuun 1 p:nä, tee ja suklaajauhe, siirappi ja kotimainen sokeri lokakuun 1 p:nä sekä makeiset marraskuun 1 p:nä.

Maidonjakeluhäiriöt, jotka aikaisempina vuosina usein huononsivat ravitsemistilannetta, lakkasivat kertomusvuonna, minkä lisäksi maitoannosta voitiin lisätä.

Lihaa ja lihajalosteita oli riittävästi saatavana ja niiden hinnat alenivat melkoisesti.

Kertomusvuonna toimeenpannut lukuisat elintarvikkeiden ylimääräiset jakelut paransivat niinkään elintarviketilannetta.

Yleismainintana voidaan sanoa ravitsemistilanteen Helsingin kaupungissa olleen v. 1948 tyydyttävän.

Nahka- ja tekstiilitarviketilanne oli niinkään kertomusvuoden aikana parantunut, mistä johtuen säännöstelyä voitiin lieventää kuten alempana esitetään.

Helmikuussa vapautui säännöstelystä hirven, poron, sian, vuohen ja kotimaisen lampan nahat ja ns. kumiterät ostoluvan alaisuudesta, kesäkuun 10 p:nä lopetettiin lisäpisteiden luovuttaminen lumpun luovuttajille, heinäkuun 21 p:nä vapautettiin suoja-puvut ostolupa- ja pistesäännöstelystä sekä villasekoitteiset kankaan erikoiskuponkien alaisuudesta, syyskuun 6 p:nä sillaompelulanka säännöstelystä ja lokakuun 1 p:nä villasekoitteiset kankaat ja niistä valmistetut tuotteet pistesäännöstelystä, samoin kotiteollisuussilkistä valmistetut kotiteollisuustuotteet, joulukuussa pistesäännöstelystä Neuvostoliitosta tuodut pellavaiset lakana- ja pyyheliinakankaat sekä osa ulkomailta tuotetuista suojapuvuista.

Yleismainintana voidaan sanoa, että tekstiili- ja nahkatilanne kertomusvuoden aikana oli edelleen kireä. Tällöin on kysymys lähinnä korkeampilaatuisista pukukankaista ja suojapuvuista. Toiselta puolen on kuitenkin huomattava, että huonompilaatuisten tekstiilituotteiden menekki voimakkaasti vähentyi ja niitä alkoi kerääntyä varastoon.

Helsingiläisten liikkeiden tekstiilivarastot olivat tammikuun 1 p:nä 30 381 746 pistettä ja vuoden lopussa 37 167 420 pistettä, joten säännöstelynalainen varasto oli kasvanut 6 785 674 pistettä.

Kertomusvuoden aikana kiinnitettiin julkisuudessa huomiota tekstiilitarvikkeiden ns. työpaikkajakeluun. Kansanhuoltoministeriö oikeutti kansanhuoltolautakunnat omilla alueillaan harkintansa mukaan soveltamaan lisättyä työpaikkajakelua. Tämä jakelu koski ennestään suojapukuja. Helsingin kaupungin kansanhuoltolautakunta omaksui asiassa kielteisen kannan.

Muitten kulutustarvikkeiden osalta mainittakoon seuraavaa: Jalkinenaulat vapautettiin säännöstelystä syyskuun 1 p:nä, polttopuut hintasäännöstelystä lokakuun 14 p:nä, henkilö- ja pakettiautojen, traktorien, moottoripyörien sekä hevosajoneuvojen ulkorenkaat ja sisärenkaat sekä polkupyörän renkaat joulukuun 15 p:nä.

Lämmitystilanne. Kertomusvuoden alussa oli kulutusta varten varastoituna polttoaineita — eri laadut haloiksi muunnettuna — 780 000 m³. Helsingin polttopuun hankintajärjestön jäsenien halkovarastot kaukokuljetusreittien varsilla olivat samanaikaisesti 775 000 m³. Ilman kaasu- ja sähkölaitoksen kulutusta, joiden hiili- ja koksivarastot eivät sisälly edellä olevaan varastointointiin, laskettiin kaupungin vuotuisen polttoainetarpeen olevan halkona 3 milj. m³. Tästä kulutusmäärästä oli kevätkauden, tammikuun 1 p:stä toukokuun 31 p:ään, kulutus 1.7 milj. m³, joten täällä ja kaukokuljetusreittien varsilla olevat varastot yhteensä vastasivat kulutusta suurin piirtein. Halkojen valmistus metsissä oli tyrehtynyt miltei kokonaan, koska hankkijat olivat varovaisia odottaen vilkastuvaa polttoainetuontia. Kevätkauden teorettinen polttoainevajaus oli vajaat 100 000 m³.

Köksin jakelu lämmityskaudeksi 1947/48 oli 30 % normaalivuosikäytöstä, pienkuluttajille 60 %. Polttoainetuonti varmistui loppukevällä. Kuluttajat, jotka olivat valmiit ennakkorahoitukseen ja varastointiin suoraan saapuvista laivoista, saattoivat tilata koksia lämmityskaudeksi 1948/49 jopa 100 % normaalikustannuksestaan. Muille kuluttajille taattiin 40 % vuosikäytöstä, pienkuluttajille 80 %.

Polttoainepäällikön alaisista halkokeskusvarastoista toimitettiin polttopuita jatkuvasti niitä tarvitseville.

Lämmityssäännöstely päättyi ikäänkuin itsestään siten, että polttoainepäällikkö jätti uusimatta lämmitysmääräyksen, joten lämmittäminen lämmityskauden syksyllä alkaessa tuli vapaaksi.

Läminvesijakelu oli kevätkaudella sallittua kahtena perättäisenä päivänä kerran kuukaudessa, syyskaudella kerran viikossa.

Polttoainemenot olivat koko kertomusvuoden ajan vuokralaisten erikseen maksettavia, ja siitä johtuen oli talojen lämmitys yleensä tyydyttävää. Pakkolämmityksessä oli kevätkaudella 4 taloa, syyskaudella 2 taloa.

Halkojen enimmäishinta, joka vuoden alussa oli koivuhalkojen osalta vapaasti rautatievaunussa tai varastossa 810 mk/m korotettiin maaliskuun 1 p:stä alkaen 865 mk:aan. Polttopuiden hintasäännöstelyn tultua kumotuksi korotti Helsingin kaupungin halko-toimisto marraskuun 8 p:nä koivuhalon vastaavan hinnan 1 000 mk:ksi.

Yleismainintana voidaan sanoa lämmitystilanteen huomattavasti ja jossain määrin ennakoarviointien vastaisesti parantuneen kertomusvuoden aikana, joten sitä voidaan pitää lähes tyydyttävänä.

Toiminnan aiheuttamat kustannukset

Kansanhuoltoa varten oli kertomusvuoden talousarviossa varattu määrärahoja yhteensä 44 561 876 mk ja lisätalousarvioon merkittiin 772 000 mk. Vuoden varrella myönnettiin lisämäärärahoja 14 854 970 mk, joten käytettävissä oli kaikkiaan 60 188 846 mk. Siitä käytettiin 59 999 817 mk ja säästönä palautettiin kaupunginkassaan 189 029 mk. Määrärahat ja menot jakautuivat eri tileille seuraavasti:

Talousarvion momenttiniemi	Määrärahat talousarvion mukaan, mk	Lisämäärärahat, mk	Yhteensä käytettävissä olevia varoja,		Menot tilien mukaan, mk	Määrärahan säästö (+) tai ylitys (—), mk	
			mk	mk			
Palkkiot	169 000	—	169 000	152 925	+	16 075	
Tilapäistä työvoimaa	31 812 060	13 060 345	44 872 405	45 033 293	—	160 888	
Kesälomasijaiset	340 000	—	340 000	288 353	+	51 647	
Vuokrat	1 926 316	149 418	2 075 734	1 856 835	+	218 899	
Valaistus	122 500	125 000	247 500	177 681	+	69 819	
Siivoaminen	78 000	—	78 000	73 698	+	4 302	
Kaluston hankinta	50 000	—	50 000	29 755	+	20 245	
Painatus ja sidonta	1 572 000	800 000	2 372 000	1 214 279	+1	1 157 721	
Tarverahat	1 364 000	—	1 364 000	2 506 158	—1	1 142 158	
Kuljetus- ja matkakustannukset	100 000	—	100 000	146 633	—	46 633	
Ostokorttien jakelu	7 800 000	720 207	8 520 207	8 520 207	—	—	
Yhteensä	45 333 876	14 854 970	60 188 846	59 999 817	+	189 029	